

Szerkesztőség

Arad, Acsev-palota.

Kiadóhivatal:

Bulv. Regele Ferdinand 22.
(József főherceg-ut.)

(Aradi Nyomda Vállalat.)

Sürgönycim: Közlöny, Arad.

Telefonszám:

Szerkesztőség és kiadóhivatal
151.

Egyes száma ára 2 l., vasárnap
3 l., Buourestiben 60 bunyal
több.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

* Főszerkesztő: STAUBER JÓZSEF. *

ELOFIZETES

HELYBEN ÉS VIDÉKEN:

Egész évre ... 480 Lel.
Fél évre ... 240 Lel.
Negyed évre ... 120 Lel.
Havonta ... 40 Lel.
Hirdetések díjazás szerint

Feladás szerkesztő:

Károly József

Com. L. NICHIN.

Segítség!

A kiáltás a Tokiói és Yokohama papírházak mélyéről indult el és végigremegett az egész művelt világon. A keleti katalizma által agyonajtott Japán fordul ezzel a kiáltással a nem remegő és szilárd földek országai felé és a kiáltásnak visszhangja támad. A világ legnagyobb földrengése által rombadöntött keleti nagyhatalom segítségére siet az angol kormány és elindítja élelmiszerszállító hajóit a keleti partok felé, az ausztráliai kormány 60.000 fontot küld a Szigetország elszegényedett lakói számára; Kanada szeretetadományokat expedál és Amerika

Amerika. Az Egyesült Államok kormánya pénz és élelmiszer adományokon kívül a Japán admirális rendelkezésre bocsátotta a Sárga vizeken cirkáló amerikai flottát. Mindenki tudja, hogy az Indiai-óceán szigetelért esztendők óta vértelen, de megfeszített verseny folyt Amerika és Japán között. Az ottani flottabázisok, a kínai birodalom és emberrezervoár kizsákmányolása és a Csendes-óceán feletti hegemonia azok a nagyhatalmi karakterisztikonok, amelyekért Japán és Amerika versengtek évtizedek óta.

Most Amerika, a nemes ellenfél az elemi csapás erejétől megse-

zett Japánnak először siet segítségére. Mikor már Japán úgy lerokkadt, hogy *nem kell félni tőle*, akkor az a hatalom, amely a földrengés előtt még az embermilliók közötti különbséget számlálgatta és a hadiflotta háborus nagyságát mérlegelte, készséggel siet a fölkévert keleti nagyhatalom sebeit begyógyítani. Nem nyúl már a browníngjához, hanem kendőt ad és alamizsnát.

A meghatott világ, a jóságot elszedült emberiség, talán egy pillanatra könnyesen tekint fel Amerikára, amely tegnapelőtti ellensé-

gének ma kenyereit és vizet, hadiflottát és Vörös-Keresztet bocsát rendelkezésére. Am zöld asztalok mellett, Konferenciákon, ahol a világrészek jövőd sorsát igazgatják, hunyorgató szemmel ülnek a frakkos diplomaták. Ők tudják, hogy ez a nemeslelkűség szatirikus. Ők érzik, hogy ez a nagyszerű gesztus malícia. És mindannyian, akik csak valamit konyvitának a világpolitika szakácskönyvéhez, tudják, hogy ez a Keserű segítség cukrozott gyümölcs a Japánnal konkuráló, nagyhatalmak részéről.

Letartóztatják az epirusi bizottságot.

(Mikor kezdődik Korfu kiürítése? - Bizottság a gyilkosság színhelyén.)

Párisból táviratozzák: A nagykövetti konferencia tegnapi ülésén utasította az olasz delegátust, szerezzen felvilágosítást kormányától, hogy Olaszország miként akarja végrehajtani Korfu kiürítését. A gyilkosság megvizsgálására kiküldött bizottság hétfőn megjelenik a tett színhelyén. Ha a bizottság azt jelenti, hogy a szabályszerű vizsgálatot megkezdte, akkor a nagykövetti konferencia megkezdheti Korfu kiürítésének előkészíté-

sét és az intézkedéseket a kiürítés dátumának megállapítására.

Rómából táviratozzák: A Messagerának jelentik Párisból: A nagykövetti értekezlet kérte Mussolini, hogy szeptember 18. és 25. között mely időpontban kívánja Görögország erkölcsi jóvátételét átvenni és követeléseinek melyik a legszavatosságosabb része. A Tribuna támadja a külföldi köröket, amelyek feltételezik Olaszországról, hogy nem tartja meg Korfu

kiürítésére vállalt kötelezettségét. A nemzetközi flotta megjelenése Pireusban a görög bocsánatkérés átvételére valószínűleg szeptember 20-án lesz, a meggyilkolt olasz tiszték holttestét is szeptember 18. és 20. között teszik hajóra Prevezában.

Rómából táviratozzák: A lapoknak jelentik Korfuból, hogy a görög kormány *de akarja tartóztatni az epirusi bizottság tagjait és Bodzaris ezredesét*, akik leginkább tartanak bűnösnek. Nyolc embert már bezárítottak Janinába.

Londonból táviratozzák: A korfu probléma ugylátszik új konfliktus okozója lesz. Mután az olasz félhivatalos sajtóorganum is megállapítja, hogy az olasz kormány nem akarja kiüríteni Korfut mindaddig, amíg a hágai döntőbírósa a kártérítés összege felett nem határozott. Ez pedig néhány hónapig is elhúzódhat. Az olaszok ezen szándékára vall az is, hogy Korfuban vám és postahivatalokat rendeztek be. Azt hiszik, hogy az olasz kormány, egy esetleges olasz-jugoszláv konfliktusra számítva, támaszpontul akarja megtartani Korfut.

Londonból táviratozzák: A

A pécskai ásatások

(Apróságok Dömötör László tanár működéséről.)

Az utóbbi időben újra a pécskai dombok felé terelődött a régészek figyelme, ahol évekkkel ezelőtt néhány Dömötör László realiskolai rajztanár ugyszólván csak a saját kedvteléséből, hihetetlen kevés anyagi eszközökkel igyekezett az ősember nyomainak és kulturájának mibenlétét felkutatni. Nyáron, amidőn már a vakáció örömeit élvezte, valóságos nomád életet élő remetévé lett, hogy azon a csekély anyagi segítségen, amelyet, ha jól emlékszem a vármegye és a Kölcsey-Egyesület adott, értékes és komoly tudományos kutatásokat eszközöljön. Kevés ember lett volna képes olyan önfeláldozó és áldozatkész szolgálatot teljesíteni, kizárólag a ól tudományos érdekében. Sátor alatt lakott, raját maga főzött, nyelte a port, veszekedett a munkásokkal, ügyelt minden kapavágásra, tisztogatta a ki került cserepeket és gondosan takargatta ruhába, szalmába, nehogy valamelyiknek is baja esed.

Éveken keresztül folytatta kitartással és vak buzgalommal az ásatásokat, míg az aradi Kultúrpalotában ma látható anyagot összeállíthatta. Télen a szertárában, a Lyceum tornauvarában levő toronyszobában a régiségek romhalmazában rendezte, illesztgette a széthullott darabokat, ragasztgatta, maratta, tisztogatta és boldog volt, ha egy normális fazék, vagy bögre hiánytalanul megkelelt. Szenvedélyes, kitartó gyűjtő volt, Nagy mennyiségű néprajzi anyagot és régiséget szedett össze és juttatott a magyar Nemzeti Múzeumnak. Aki több időt töltött vele, csak az tudja igazán értékelni fáradhatatlan buzgalmát, amelyet rendes tanári foglalkozásán kívül a tudomány érdekében kifejtett. A fent említett torony-szoba valóságos halmaza volt mindazoknak a tárgyaknak, amelyeknek gyűjtője és rendezője ő volt. Naftalin, sósav, maróanyagok orrfacsaró mata fogadta az embert, ha befépett az ő tusculánkiába. Elkézdett és befejezett képel függtek a falon, heverték az asztalon vagy szék alatt, kitömött madarak

fiveg szemel meredtek a nézőre. Halálfej, koponya, ócska könyvek (az ócska piacon szedte őket össze) kopott aranyozású fegyverek, török, ruhák, nyergek, szerszámok, népviseletek, rajzok, metszettek, bélyegek és érmeek bábeli össze-visszaságában, Cserepek az asztalon, amelyek már megtisztogatva várták az újjászületésüket. A papirosok, ruhák, varottások, régi órák, pipák, rézedények, porcellánok és fegyverek bekésséges csendben sorakoztak, a falon, a fal mellett, a padon, asztalon, vagy székeken. Itt érezte magát legjobban.

Mint volt tanítványa, gy nyáron szintén vele nyeltem a port a pécskai dombokon s így talán nem érdektelen, ha megemlékezem Dömötör László rajztanáról, akinek ilyen irányu munkájáról közvetlen vele lévén, talán legjobban szöhiatok.

Egyszer Pécskán nyaraltomban ahol a bátyámmal vakációztam, az utcán nagy sietve látom volt tanáromat, amint csomaggal a kezében egy parasztkocsi felé igyekszik. Reakciószöntök és érdeklődöm ho-

va megy? Erre beszélgetés közben megkérdezi, hogy nem volna kedvem nekem is vele tartani? Akkor könnyen voltam kapható ilyen kitéccanásokra. Néhány perc múlva egy nagy ócska kabáttal felszerelve én is felkapaszkodtam a Rocstra. Utközben betértünk egy mészárszékbe, ahol birka húst (az öreg kedvenc eledelet) szereztünk be. Vittünk még egy zacskó lebbencsef, mint az elengedhetetlen nyári menü csemegéjét. Só, paprika, hagyma s mi egymás szintén került a zacskóiban. Végre a Cedus-erdő mögött levő dombokhoz értünk és egy magasabb helyen felütöttük a sátrat. Egy valóságos igazi cigánysátrat. Ketten egész jól elfértünk benne. Egy kis szalma volt a fekvőhely és egy köpönyeg a takaró. A sátor előtt szolgálta, rajta egy bográc. Mint igazi városi, hialavány sejtelnem sem volt, hogyan kell szerszámokkal banni, de mivel esteledett és egy nagy köcsög tejet (valamelyik szomszéd lányáról került elő) bevettünk, is is fektüdtünk.

Másnap a meszárszékkel el

nagykövetek tanácsának vizsgálóbizottsága szeptember hó 17-én érkezik Janinába. Az albán kormány beleegyezett abba, hogy a bizottság a vizsgálatot albán területre is kiterjessze.

Merénylet

a derby-favorit ellen.

(Budapesten megölték egy értékes kutyát.)

Budapestről jelentik: A napokban tartotta a Magyar Ebtenyésztők Egyesülete országos kutyaverenyét, amelyre Bér Dezső, a „Borsszem Jankó” ismert karriker turista-szerkesztője is bevezette „Jebi” nevű nagyértékű dobermann-kutyáját. A kutyá-derbynek Jebi volt az egyik favorita és nyilván ezzel a ténnyel van összefüggésben az a különös merénylet, amelyet a kitűnő megjelenésű és nagyképzetségű eb ellen ismeretlen tettesek elkövettek. Az történt ugyanis, hogy Bérnek Mészáros utca 40. számú villáját revolverdörrenés zaja verte föl. A házbeliek kirohantak és a kertben, a vasrácstól néhány lépésnyire állott fejjel találták az értékes kutyát. Nyilvánvaló, hogy a tettes valahogy a kerítés közelébe csúszta az ebet és néhány lépés távolságból fejbőlötte, azután elmenekült. — Bér azonnal megtette a följelentést a főkapitányságnál a hárommillió értékű dobermann ismeretlen gyilkosa ellen. A detektívek eddig csak annyit állapítottak meg

kezdődött a munka. Rétegenként vágtuk le a domb egy-egy oldalát. Ahogy a kapa vagy ásó csörrent, rögtön nagy óvatossággal kellett kezelni a földet. Bizony sokat kellett vesződni a paraszt napszamosokkal, akiknek nem nagyon ment a fejébe, hogy e hitvány cserepekért ennyi munka pazarolódik.

Dél felé kezdett járni az idő, mire tanárom kiadta a jelszót, hogy főztek ebédet. Nagy szemeket meresztettem. Hát miből főztek én ebédet? Ha pedig van miből, hát hogyan? Ebben tudatlanságomat nagy fejszoválassal vettem tudomásul s mint volt tanárom, ebben is mesterem lett s beavatott a lebbencsleves készítés titkaiba. Majd másnap a birkapaprikás készítési módja volt a fő napi program. No, nehéz dolog az első ilyenmű általam főzött paprikást megenni. De ő nem volt finnyás. Néhány nap alatt már belejöttem. Szalonnapirítás, zsvány pecsenye, lebbencsleves, birkapaprikás, tej, ez volt a fő koszt. Hogy jó volt-e? Hát Istenem Uram, én voltam a szakács. Nyeltem, izzadtam, de fiatal voltam. Ő azonban bámulatosan bírt. Szedegettük a cserepeket, puccoltam, takargattam őket, de reggelként nagyon szépen süttött a nap, a Gedusnál kiön-

hogyan néhány nappal ezelőtt a Naphegy alján egy villába becsöngött két uriasan öltözött ember és Bér Dezső nyaralója után érdeklődtek, ahol — mondták — egy nagy barna kutyát van. A felvilágosítás után a két férfi árvozott. Bér bejelentette a főkapitánysá-

Egy kis tanszabadság a kisebbségeknek

(Abol izraeliták is járhatnak magyar iskolába.)

(Sajtó tudósítónktól.) A közoktatásügyi kormány nemrég rendeletet adott ki, amelynek értelmében a felekezeti középiskolák első osztályaiba más felekezeti tanulók nem vehetők fel, csak olyanok, akinek vallása a tanintézet vallási jellegével megegyezik. A szigorú rendelet szerint tehát római katolikus középiskolák első osztályaiba kizárólag római katolikus vallású tanulók iratkozhatnak be, ellenben zárva maradnak az ilyen intézetek kapui a magyar anyanyelvű reformátusok, evangélikusok és izraeliták előtt. A nem római katolikus egyházak kiküldöttei hamarosan megbeszélhik a teendőt.

Amikor Romániában vallás szerint osztályozzák a magyar anyanyelvű diákokat, a meglepetés erejével hat az alábbi szabadkai híradás:

— A jugoszláv kormány régebben rendeletet adott ki, amely kizárta a zsidó tanulókat a szabad-

tött Maros vizén s én bizony néhányszor többre becsültem a szép tájat, mint az ócska poros cserepeket. Elmélázva nézegettem a vadkacsák játszódását, a viz tükrén csillogó napfényt és elfelejtettem, hogy ő lemerít a tanyához tejért. A munkások magukra maradtak és véletlenül oldalba dőtek egy fazékat, amely darabokra szakadt, amiért azután feddésben vala részem, bár én mindenképp szebbnek és értékesebbnek találtam a Gedus szépségeit. Nemsokára meguntam a dicsőséget és otthagytam a port, a napszamosokat és a cserepeket. Ő azonban tovább is kitarzott. Már csak télen jöttünk össze, amikor segitettem a cserepek további rendezésében.

Hőnek találtam most, amikor újra a pécskai dombok felé terelődött a figyelmem, hogy felidézsem annak az embernek az emlékét, aki törhetetlen akarattal és igazi altruista buzgalommal fáradt, dolgozott a tudomány és speciálisan az aradi kultúra fejlesztésén. — Mindannyian, akik tanítványai voltunk, hálás szívvel emlékezhetünk meg Dömötör László tanárról, aki igazán jó tanár és még buzgóbb kutató volt.

Pataky Sándor.

gon, hogy kétszáz ezer korona jutalmat tűz ki a kutyagyilkos nyomra vezetőjének, akét nyilvánvalóan a kutyá-derby érdekeltjei között kell keresni. Valószínű ugyanis, hogy valamelyik versenytársa tette el láb alól közvetlenül a meeting előtt Jebit.

Kai magyar gimnáziumból. A tanulók szülei erre Földes Samu vezetésével küldöttségileg kérték a közoktatásügyi minisztert a rendelet visszavonására. A miniszter távollétében dr. Stefanovici államtitkár ígerte meg a küldöttségnek a sérelmes rendelet visszavonását, ami meg is történt, úgy, hogy a szabadkai magyar gimnáziumba fel is vették már a beiratkozott zsidó tanulókat.

Eddig van.

Milliárdos családok.

(Letartóztatott szállítók és vám-tisztviselők.)

Bécsből jelentik: A bécsi vámigazgatóságot példátlanul nagyarányú, több milliárdos vámcsalás ügye foglalkoztatja. A hét folyamán mintegy 50 embert tartóztattak le az ügyvel kapcsolatban. A letartóztatottak között 15 vámügyi tisztviselő van, akik Bruckban teljesítettek szolgálatot. Ezeket kívül letartóztatták több nagy szállító-cég főnökeit és vezető tisztviselőit, számszerűen mintegy harmincötöt. Több ismert bécsi kereskedő ellen is megindult az eljárás. A vizsgálat a legnagyobb titokban folyik és kiterjed Ausztria határain túlra is. A spediteurök — a vád szerint — Bruckban a fináncokat megvesztegették, hogy Bécsbe menő tranzit-árúkat — így kákaót, kávét és főleg spirituszt — ellopjanak és a bécsi spediteurök magazinjaiba irányítsák. A tranzit árúknál a vámot abban a pillanatban kell megfizetni, amikor a vaggonok az országot elhagyják. Mivel ez nem történ meg, az állam is milliárdos veszteségeket szenvedett. Az így igen bonyolult, mivel az üzelnék már mástól esztendőre nyulnak vissza, így tehát a vizsgálat nehezen halad előre. — Ilyen bonyolult vámcsalási és lopási ügye már évtizedek óta nem volt a bécsi rendőrségnek. Habár a bécsi rendőrigazgatóságon a nyomozás érdekében igen titkolóznak, annyit sikerült megtudni, hogy két héten belül semmiesetre sem várható a nyomozás befejezése, illetőleg az így hivatalos leleplezése. A rendőrség a vámtisztvi-

selők ellen hivatalos hatalommal való visszaélés, valamint lopás, a spediteurök ellen szintén lopás, valamint megvesztegetés, a kereskedők ellen pedig gyamas vétel ügyében folytat nyomozást.

Ujévi beszéd.

(A tanulóifjúság jövője. — Dr. Kecskeméti váradi főrabbi úrnapi szónoklata.)

Oradea-mareről (Nagyváradról) jelentik: Az izraelita újév első napján dr. Kecskeméti Lipót, a váradiak tudós főrabbija nagyhatású beszédet mondott, melyben biblikus példákival bizonyította, hogy a zsidóság nemcsak hűséges és loyális polgára lett annak az országnak, mely szabadságát és egyenjogúságát biztosította, hanem csodás enerzsiájával, nagy tudásával, alkotó szellemével hatalmasra fejlesztette hazája kulturáját, kereskedelmi, ipari és gazdasági életét. Legfőbb bizonyossága ennek, hogy a magyar iradalom, tudomány, művészet, kereskedelem, gyárpár élen mindent a zsidók szereztek a magyarságnak európai hírnevet. Bizonyos, hogy a legnagyobb lelkesedéssel és kötelességtudással fogják végezni ezt a kulturumukat új román hazájukban is a zsidók, ha a gyűlölet romboló desperadói az antiszemitizmus mesterséges szításával nem fogják munkájukban gátolni. És ha a kormány Románia kulturális fejlődése ellenére nem fogja fenntartani azt a rendelkezést, hogy a magyar anyanyelvű tanulóifjúság anyanyelvén végezhesse tanulmányait és képezze ki magát Románia hasznos alkotó polgárává addig is, míg az államnyelvet el nem tudja sajátítani. Hiszen a magyar anyanyelvű öreg szülőket fosztja meg ez a rendelkezés a gyermekeiktől, akiknek tanulmányait ellenőrizni sem tudják. Hogy sajátíthatja el a tudományt — a magyar anyanyelvű ifjúság, amikor a nyelv nehézségeivel kell küzdenie, melynek tökéletes elsajátításához évek kellene.

Sport.

— Városközi old-boys athletikai verseny. Az AAC. Strada Teodor Serb (Török Gábor-utcai) sporttelepén f. hó 15-én, szombaton d. u. 5 órai kezdettel a TAC., Kinizsi, CAMP. s a helybeli ATE., Gloria-CFR., AMTE., Olympia társaságok lettek részvételével old-boys athletikai versenyt rendez. Az old-boys sport előretörésének hatalmas megvilágulása lesz a régi neves athleták és bajnokok versengése.

Ujabb szigorítások a hadizónában.

(Katonai cenzura a lapokra és levelekre.)

(Saját tudósítónktól.) Az aradi prefekturára ma délelőtt megérkezett az aradi katonai térparancsnokság átirata, amelyben közli, hogy a határmenti hadizónában az eddig érvényben volt 2-ik számú rendelet hatálya megszűnik, és helyébe érvénybe lép a 3-ik számú rendelet, amelyet a hetedik hadtest parancsnokság léptetett életbe. A katonai parancsnokság megkéri a prefekturát, hogy a 3-as számú rendeletet minél szélesebb körben publikáltassa.

Az új rendelet mindenkéltől az állam biztonsága elleni kihágások és vétségekkel foglalkozik és kijelenti, hogy ezekben a bűnesetekben újból a katonai hatóságok ítélkeznek, a tárgyalás és ítélelthozatal jogát további intézkedésig kiveszik a polgári igazságszolgáltatás kezéből. Az új rendelet felhívja mindazokat, akiknél fegyver vagy robbanószer van, hogy ezt a körülményt tíz napon belül jelentse be az illetékes katonai hatóságoknál. Akiknek fegyvertartási engedélyük van, azoknak is meg kell tenniük bejelentésüket. A fegyvertartási engedélyek benyújtása után minden egyes esetet megvizsgálják és új fegyvertartási engedélyeket adnak ki. A ki ennek a felhívásnak nem tesz eleget, azt egy hónapi elzárásra és ezer lei pénzbüntetésre ítélik.

Akiknek birtokában hamis fegyvertartási engedélyt, vagy vadászati igazolványt fogunk találni, azokat szigorúan megbüntetik. Cselekedetüket a kémkedésre és lázadásra vonatkozó büntető szankciók szerint bírálják el.

Gyűlésekre, összejövetelekre, mulatságokra vonatkozólag a polgári hatóságok adják ki az engedélyeket, de a hatóságok kötelesek előzőleg a divízió-parancsnokság hozzájárulását kikérni. A katonai hatóságok azonban joga van a már engedélyezett gyűléseket feloszlítani, ha azok nem a rend és nyugalom kereteiben folynak le.

A katonai hatóságoknak joguk van a polgári lapokat és az összes hirdetményeket, nyomtatványokat cenzurá alá venni. Joga van bármely lap megjelenését megszüntetni, nyomtatványokat és hirdetményeket konfiskálni. Joga van egyes cikkeket és híreket megjelenését megtiltani. Joga van a katonaságnak levélcenzurát gyakorolni, úgy a külföldre, mint a belföldre szóló leveleket ellenőrizni és joga van a leveleket teljesen elkobozni. Telefon- és távirókészülékek felszerelésére nézve a posta adja meg az engedélyeket, de a posta köteles előbb a divízió hozzájárulását kikérni. Drónélküli táviróállomás felállítását a hadizónán belül szigorúan tilos.

Házkutatások bárhol és bármikor tarthatók úgy a polgári, mint a katonai hatóságok részéről. A polgári hatóságok eljárásánál azonban a katonai hatóság egy küldöttjének is jelen kell lennie. A hadizóna területéről el kell távolítani mindazokat, akik államellenes cselekmény miatt a bíróság által egy ízben jogerősen büntetve voltak, vagy akik ilyen büntetelmény miatt eljárás van folyamatban. Kiutasíthatók a hadizóna területéről azok a román ál-

lampolgárok is, akiknek állandó tartózkodási helyük nincsen a hadizóna területén belül.

Meghalt Papanek Dani.

Rózsay Pál, a „Mátyás Diák” aradi humoristája. — Egy vicces ur, aki öngyilkos lesz a nyugdíj miatt. — 52 évig akták között.)

(Saját tudósítónktól.) Az újságok „Halálozás” rovata valóságos Sorstemető. Ezekben a szűk ólombetűkben hullanak el csodák, csaták, villámok, zivatarok és kárrierék. S a tegnapi aradi lapok halálozási rovata szürke szavakkal tette el Rózsay Pál aradmegyei árvaszéki irodaigazgatót, meghalt hetvenegy éves korában, a Szelleházból temetik. Fogalmam sincs, hogy mi lehet egy árvaszéki irodaigazgató dolga-baja a hivatalban, poros és számozott és szürke aktacsomók között, de ami teendője van, az nem lehet nagyon humoros dolog, mert az árvaság és az özvegyesség aktái rendszeresen kirajzolt, véres és furcsa tragédiák. Ezek között a tragédiák között töltött el ötvenkét esztendő Rózsay Pál, a mindig jókedvű, deris hangulatú és vicces öreg ur, akiről lassankint kiderül, hogy nem is olyan mindennapi irodaigazgató lehetett. Mindenkéltől: irt. Író volt

A 3-as rendelet a végén még megjegyzi, hogy a hadizóna területén lakó polgárok az alkotmányban biztosított összes jogukat élvezik, kivéve azokat, amelyek hatályát a rendelet ideiglenesen felfüggesztette.

Amolyan irodaigazgató-író, a megyeházi, aki az akták eligazítása után hazatért hét gyereke mellé és bizonyos, hogy tragédiák után és gyereksivalkodás közben humoristaként rögtönzött. 1888-ban indította meg „Papanek Dani” című rovatát a „Mátyás Diák”-ban. Akkor Murai Károly szerkesztette ezt a lapot. A rovatfak speciális, tótos dialektusa egyszerre népszerű lett mindenütt, ahol magyarul olvasnak. A „Mátyás Diák” akkor virágkorát élte. Papanek Dani Aradról szorgalmasan, minden héten elküldte Murainak a maga sajátos izü, „Zatracénás” írásait. Az tán humoros novellákat, verseket, sőt kisebb, tréfás regényeket is írt. Nemcsak Budapestre dolgozott, hanem az aradi lapok is készséggel közölték a munkáit. Az „Aradi Közlöny” az „Arad és Vidéke” és még más magyar vidéki újságok tudták, hogy Papanek Dani megkacagtatja a szíveket.

Rózsay Pál közben elkopott. Igazgatta az irodát és beleszürkült a hét gyerekbe, meg a nyugdíjba. Néha megfogta a fejét, hogy széjjel ne loccsanjon a gondtól. Három háza uszott el a gyereknevelésben. És viccelt. Körülötte az irodában sajtot ebédelték és töpörtöt uzsonnáztak. Rózsay Pál viccelt. Mert bent, az irodában, Rózsay Pál volt s amikor tréfázott, akkor Papanek Dani. A Dani széles kalapja és gesztikuláló keze és mosolygó szája csak álarc volt, belül a nyugdíjkérdés zokogott, meg a kenyérgond.

A humorista Papanek egyetlen egyszer irt komoly dolgot, az Aradi Közlöny-be. Ez 1918-ban volt, amikor Rózsay Pál levelet kapott egy Wintermantel Ágoston nevű díjnoktól, akivel együtt dolgozott az irodában. „Nem tudok megélni, — írta a díjnok, — öngyilkos leszek és öntől azzal bucsuzom, hogy szintén jobb sorsot kívánok!” Aztán Wintermantel, ősz felé, amikor már látta, hogy wintermantelt se vehet magának, fölakasztotta magát. Rózsay Pál másnap „A diurnista” címen egy cikket írt.

Belevitte az aktákból megporosodott, az árvaszéken bánatosra érett szívének minden szomorúságát. A vicces Papanek Dani ezuttal drámaíróvá avanszált. „A diurnista” nekrológja a legszebb, legszomorubb írása ennek a humoristának. Olyasmi, mint amikor a komikus a maga élete drámáját játssza el a színpadon.

És ezalatt eluszott a három ház, felcseperedtek a gyerekek, s jött a havi 466 lejjes nyugdíj. Papanek Dani tavaly ilyenkor a parkban üldögélt, reggel még viccelt és egy vasárnap délelőtt a kisvasut elé vetette magát. Ezuttal a kisvasut is tréfára vette a dolgot: és Rózsay Pálnak nem történt komolyabb baja. De a fél évszázad folytonos, megerőltető szellemi munkája tegnapelőtt — hosszabb idegbetegség után, — végzett vele. Meghalt Rózsay-Papanek Dani, a kinek Muray Károly harmincéves jubileumára festett üveg poharat küldött. Az üveg pohárra az itt közölt karakterisztikus rajtot festették, a „Mátyás Diák” Papanekjét. Ott is, itt is mosolyog. Rózsayban bizonvára megtalálni a Mark Twai

nok és a Dickensék és a világ humoristák közös varázsát: az írásuk kacagós, az életük zokogós. Ebben minden humorista egyforma, pláne az, amelyik az árvaszéki ről kerül ki. Fekete Tivadar.

Hogy áll a leu?

Szept. 12-én 100 leiert adtak
Zürichben 2.55 frankot
Parisban 8.10 frankot
Budapestben 9100—10310 kor.-t
Bécsben 31.800 osztrák koronát
Berlinben 43.000.000 márkát
Belgrádban 43 dinárt
Newyorkban 47.50 centet
Londonban 1 font 980 lei.

A Viitorul Horthy beszédéről.

(Mit mondott a magyar kormányzó Karcagon?)

Bucurestből táviratozzák: A „Viitorul” tegnapi száma részletes cikket közöl Horthy magyar kormányzó karcagi beszédéről amelyről a magyarországi lapoknak tudvalevőleg nem volt szabad megemlékezniük. A „Viitorul” szerint Horthy kijelentette, hogy Anglia és Olaszország nem ismerik el annak a szükségességét, hogy Magyarországot régi határaival visszaállítsák, amit az európai egyensúly különben sem tesz kívánatosná. A kormány felhivatalosa ma újra hosszan foglalkozik Horthy karcagi kijelentésével és felhívja Angliát és Olaszországot, adjon felvilágosítást Romániának arról, hogy Horthy kijelentése min alapozik. (Rador.)

Mozi.

* Aradi mozi-hírek. Életre-halálra a címe Az arany háromszög harmadik részeinek, amely csütörtökön és pénteken kerül bemutatásra az Urániában. Az arany háromszög banditái és az őket üldöző ellenfél között a végső harcra kerül a sor, ezt a titáni, szinte emberfeletti küzdelmet, amelynek minden egyes fázisa izgalmasan szenzációs s szinte borzongató gyönyörűséggel tölti el a nézőt. Az élet-halál küzdelem, a maga ezernyi veszedelme dacára is a banditák bukásával végződik. Ez a rövid meséje a nagyszerű kaiandorfilm harmadik részének, amely egészen biztosan még nagyobb sikert fog elérni, mint az eddig bemutatott részek. — Rejtélyes gyilkosság címen valóban érdekessítő filmafrakció kerül bemutatásra előadásra csütörtökön az Apollóban. A nagyszerű dráma a német filmtechnika egyik legsikerültebb alkotása s hogy a közönség körében feltétlenül szíves fogadtatásra fog találni, arra elég bizonyosság az, hogy a film főszerepeit Hannv Weisse, Richter Pál és Huszár Károly, a Pufi néven ismert világhírű magyar grotesk-komikus játsszák. — Az ezüstkirály Bruno Kastnerrel a címszerepben vasárnap látható először az Apollóban.

Gyomorhurtnál, májbetegségek, epekövek, a FERENC JÓZSEF keserűviz használata gyakran renki kívül jó szolgálatot tesz.

LEGUJABB.

Tárgyalás a franciák és németek között.

(Németország végromlás előtt áll.)

Párisból táviratozzák: A francia külügyminiszteriumban tegnap este megerősítették a német-francia érintkezés hírére. Azt hangoztatták azonban, hogy a berlini francia nagykövet nem kapott formális ajánlatot **Stresemann** kanclárjától.

Londonból táviratozzák: A *Daily Mail* arról értesül, hogy a német kanclár valamennyi német iparvállalat részvényeiből harminc százalékot ajánl fel.

Párisból táviratozzák: A *Petit Parisien* brüsszeli hiteles forrásból arról értesül, hogy a német kormány a jóvátétel és a Ruhr-válság megoldására jegyzéket küldött Belgiumnak és Franciaországnak. Az *Independence Belge* írja: Néhány nappal ezelőtt **Stresemann** kanclár meghívta gróf **Failla** berlini belga követet, hogy tanácskozzék

vele új jóvátételi tervről. A tárgyalások kedvezően indultak. **Stresemann** beismerte, hogy Németország végromlás előtt áll és a katasztrófát csak úgy kerülheti el, ha eddigi módszereitől radikálisan eltér.

Párisból táviratozzák: A német kormánynak **Carzon** lord párisi látogatása óta az angol diplomácia tanácsolta, hogy igyekezzék megegyezni Franciaországgal.

Berlinből táviratozzák: Minden cáfolat ellenére tartja magát a hír, hogy a kanclár és a berlini francia nagykövet között megkezdődött a tárgyalások előkészítése. Állítólag egy magasállású francia személyiség a német gazdasági és pénzügyminiszterekkel folytatott tárgyalások után konkrét javaslatokkal Párisba utazott.

Az olaszok kiűrik Korfút.

Párisból táviratozzák: A *Petit Parisien* azt az értesülést szerezte a Népszövetség köréből, hogy az olasz kormány meghatározta

Korfu kiűritésének napját. Az olaszok szeptember 15-én őrítik ki Korfu szigetét.

Közgazdaság.

A márka és az orosz rubel.

A német márka a tegnapi zürichi zárlat óta több mint felére, a tegnapi nyitás óta közel egyharmadára esett és ma is mintegy felét veszítette értékének. Száz márka ára négymilliomodrész svájci frank, ami zürichi paritásban 640.000 márkát jelent egy leival szemben. Ha tehát a márka hasonló arányban esik tovább úgy holnapra már meghaladja a millió márkát egy leu értéke. Ezzel aztán a szovjetrubel alá esik a márka és a legutolsó helyre kerül a világ valutái sorában. A svájci frank esése, amelyről mai számunkban megemlékszünk tovább fokozódott és zürichben nagy mértékben emelkedtek a devizák árai. Javult a lei is, amely Párisban is magasabb pozíciót ért el az erősen emelkedő francia frank mellett, úgy hogy a leu további emelkedése várható Zürichben.

Aradi valutaárak. (Szeptember 12.) Az izraelita ünnep miatt a magánforgalom szünetelt és áruk nem alakultak.

Temesvári valutaárak. (Szeptember 12.) Newyork 215, dollár 218, Prága 6.43, szokol 6.20, Belgrád külföldi 2.30, belföldi 2.16, London 985, angol font 980, Budapest külföldi 125, belföldi 140, Bécs 328, osztrák korona 310, Zürich 38.40, svájci frank 39.

Bucurestii tőzsdezárlat. (Szeptember 12.) **Kifizetések:** Páris 12.20, London 970, Newyork 215, Milano 9.78, Zürich 38.75, Bécs 0.003150, Prága 6.43, Budapest 0.0150. **Valuták:** Napoleon 800,

márka 0.000030, léva 2, török lira 1.14, angol font 980, francia frank 12.50, svájci frank 40, lira 9.48, drachma 3.80, dinár 2.10, dollár 220, lengyel márka 0.0010, osztrák korona 0.003175, magyar korona 0.0090, szokol 6.42.

Zürichi nyitás (Szeptember 12.) Berlin 0.000007, Amsterdam 218.90, Newyork 557.25, London 2537, Páris 32.1750, Milano 24.8750, Prága 16.70, Budapest 0.03, Belgrád 6, **Bucuresti** 2.55, Varsó 0.0023, Bécs 0.007825.

Zürichi zárlat. (Szeptember 12.) Berlin 0.000004, Amsterdam 219.25, Newyork 559, London 2546, Páris 32.45, Milano 24.75, Prága 16.70, Budapest 0.03.05, Belgrád 6, **Bucuresti** 2.55, Varsó 0.0022, Bécs 0.007850, Szófia 5.40.

Budapesti Devizaközpont jegyzései. (Szeptember 12.) Napoleon 69200, Amsterdam 7534-7974, Belgrád 207-220.20, Berlin 0.0018-78, **Bucuresti** 90-102.10, lei 91-103.10, London 87350-91750, angol font 87850-92250, Milano 860-915, lira 870-925, Newyork 19250-20350, dollár 19350-20450, Páris 1110-1176, francia frank 1125-1191, Prága 580-624, Varsó 0.08-9.65, Bécs 0.27.40-29.60, Zürich 3440-3660, svájci frank 3460-3680.

Bécsi hivatalos árfolyamok. (Szeptember 12.) Prága 2128, Belgrád 775, Budapest 3.80, Varsó 0.25.50, Milano 3120, **Bucuresti** 318, London 323000, Newyork 71060, Páris 4125, Zürich 12700, Berlin 0.0625.

Berlini tőzsdezárlat. (Szeptember 12.) Amsterdam 38.000.000, Brüsszel 4.700.000, Róma 4.320.000

London 440.000.000, Newyork 96.000.000, Páris 5.620.000, Zürich 17.360.000, **Bucuresti** 430.000, Bécs 1360, Prága 2.900.000, Budapest 5200.

Négymillió ajándék behajthatatlan adókból. Arad város tanácsa nemrég előleget kért a pénzügyi kormánytól a folyósítandó államsegély terhére. A napokban azután választ kapott a miniszteriumtól, amely előleg helyett a városnak ajándékoz négy millió lei behajthatatlan adót, amelynek nagyrésze ezen felül még vitás is. Az egész adóhátralékból alig néhány százezer leit lehet behajtani és így Arad város vezetősége nem nagyon örvend a „nagy-lelkű” ajándéknak.

Feltűnő olcsó árjegyzéke

RENAISSANCE

Str. Bratianu 2. ☺ Weitzer János-u. 2. Minorita-palota.
Tisztviselők és alkalmazottak 10% kedvezményben részesülnek.
140 cm. tiszta gyapju női kabát-szővet ... 275 lei.
150 cm. angol női velour kabát-kelme ... 425 lei.
150 cm. tiszta gyapju double kabát-kelme ... 395 lei.
150 cm. férfiszövet ... 250 lei.
150 cm. angol spricelt kelme ... 390 lei.
120 cm. női kabát-plüss 695 lei.
70 cm. női ruhabársony 368 lei.
Cilinder kalap és selyem bársony ... 280 lei.
Gyönyörű mintás kabát-bélés ... 65-89 lei.
Crep marocain minden színben ... 240 lei.
Jutta szőnyeg ... 105 lei.
Harsnyák, vásznak, ohiffonok, crep de ohenek, szőnyegek, angol női és férfi szövetek, feltűnő nagy választéka. 14015

Szücs András
cserepályha szerelő és takaréktűzhely javító, Arad, Str. Duna Balaza (Purgly Lajosné-utca) 122.
Elvállal a legjutányosabb áron minden szakmába vágó munkálatokat. Meghívásra vidékre is megy. 5182

Ujdonság!
A volt Glük-féle husosarnokban Aradon
sertéshus is kapható

Jutányosan eladó
150-200 darab új la minőségű **tölgyfahordó**
jó vasalva.
Bäumel, Steiner és Társa
r.-t.-nál, Lugojon. 5181

Hölgyeknek mindennapi használatra. Uraknak borotválkozás utánra ajánljuk a
HELACITOT
Kiszáradó fényes zsíros arc, egyszeri lemosásra csodás szép lesz, mintha valami lehelet finomságu harmattal volna bevonva. (Mitesserék) atkák pár nap alatt elmúlnak. — Legártalmatlanabb arcszépítő. — Készíti:
Dr. Földes és Hohs Margitcreme gyára
Budapest, I., Bertalan-utca 26.
Arad-Uj-Micacsa. 18868

Magánházak, bérházak, fűszerüzletek, egyéb üzletek, vendéglők, esetleg házzal együtt, mindeholy elfoglatható lakásokkal, olcsón eladó. Bővebbet: Wallinger-Irodában, Arad. (Földes-patikával szemben), ahol eladó ingatlanok állandóan előjegyezhetők. 13326

Tisztit, frissít, felüdít
Szeplőt tüntet, bőrt puhít
Az arcbőrt megfehéříti
Kaiser-Borax
A valódi.
III-13875

WARTBURG

In sämtlichen FARBEN
für Handel Industrie u. Gewerbe unterhält umfangreiches
LAGER
Arzberger, Schöp & Co.
G. m. b. H.
Eisenach (Deutschland)
Anfragen sind zu richten an unseren Vertreter Herrn
J. DAVID,
ARAD, Str. Giorogariu 15.
(Vécsey-utca) 7. 5145

BERSON

GUMMI SAROK ÉS GUMMITALP
a legjobb anyagból
MAGYARORSZÁGI MÄRKÄ

Banat Hirdetési Iroda
Munkások (Temesvár)

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including names like 'S. 155' and 'S. 156'.

